

**GUY
DEBORD**

Μετάφραση — επίμετρο: Γιώργος-Ικαρος Μπαμπασάκης

**Η
ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΤΟΥ
ΘΕΑΜΑΤΟΣ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος στην τρίτη γαλλική έκδοση	7
I. Ο ολοκληρωμένος διαχωρισμός	13
II. Το εμπόρευμα ως θέαμα	31
III. Ενότητα και καταμερισμός μέσα στη φαινομενικότητα	45
IV. Το προλεταριάτο ως υποκείμενο και ως αναπαράσταση	61
V. Χρόνος και Ιστορία	113
VI. Ο θεαματικός χρόνος	135
VII. Η χωροταξία	147
VIII. Η άρνηση και η κατανάλωση στην κουλτούρα	159
IX. Η υλοποιημένη ιδεολογία	183
Επίμετρο	193

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

στην τρίτη γαλλική έκδοση

Η *Κοινωνία του θεάματος* εκδόθηκε πρώτη φορά τον Νοέμβριο του 1967 στο Παρίσι από τον εκδοτικό οίκο Buchet-Castel. Οι ταραχές του 1968 έκαναν γνωστό το βιβλίο αυτό. Επανεκδόθηκε –δίχως να αλλάξω λέξη– το 1971 από τις εκδόσεις Champ Libre που μετονομάστηκαν σε εκδόσεις Gérard Lebonici το 1984, μετά τη δολοφονία του εκδότη τους. Έως το 1991, το βιβλίο ανατυπωνόταν σταθερά. Και η παρούσα έκδοση παρέμεινε ταυτόσημη με την έκδοση του 1967. Εξάλλου, ο ίδιος κανόνας θα εφαρμοστεί φυσικά και στην επανέκδοση όλων των βιβλίων μου από τις εκδόσεις Gallimard. Δεν είμαι απ' αυτούς που διορθώνονται.

Μια τέτοια κριτική θεωρία δεν χρειάζεται να αλλάξει, εφόσον δεν έχουν καταστραφεί οι γενικές συνθήκες της παρατεταμένης ιστορικής περιόδου που προσδιόρισε με τόση ακρίβεια η εν λόγω θεωρία. Η συνέχεια της εξέλιξης αυτής της περιόδου άλλο δεν έκανε από το να επαληθεύει και να αποδεικνύει με παραδείγματα τη θεωρία του θεάματος που η έκθεσή της, η οποία επαναλαμβάνεται εδώ, μπορεί εξίσου να θεωρηθεί ιστορική, με μία λιγότερο υψηλή έννοια της λέξης: καταδεικνύει αυτό που ήταν η πλέον ακραία τοποθέτηση τη στιγμή των αντιπαραθέσεων του 1968, και συνεπώς αυτό που ήταν ήδη εφικτό να γνωρίζουμε το 1968. Τα χειρότερα κορόιδα της εποχής εκείνης έχουν έκτοτε μπορέσει να γνωρίσουν, μέσα από τις ματαιώσεις σε όλη

τους την ύπαρξη, τι σήμαιναν η «άρνηση της ζωής που έγινε ορατή», η «απώλεια της ποιότητας» που συνδέεται με την εμπορευματική μορφή, και η «προλεταριοποίηση του κόσμου».

Έχω προσθέσει, στον καιρό τους, ορισμένες άλλες παρατηρήσεις σχετικά με τις πιο αξιοσημείωτες καινοτομίες που υποχρεώθηκε να εμφανίσει η μετέπειτα πορεία της ίδιας διαδικασίας. Το 1979, με την ευκαιρία ενός προλόγου προορισμένου για μια νέα ιταλική μετάφραση της *Κοινωνίας του θεάματος*, πραγματεύτηκα τους δραστικούς μετασχηματισμούς στην ίδια τη φύση της βιομηχανικής παραγωγής και στις τεχνικές διακυβέρνησης που άρχιζαν να διέπουν τη χρήση της θεαματικής δύναμης. Το 1988, τα *Σχόλια σχετικά με την κοινωνία του θεάματος* εξακρίβωναν ρητά ότι ο προγενέστερος «παγκόσμιος καταμερισμός των θεαματικών καθηκόντων» ανάμεσα στα ανταγωνιστικά βασίλεια του «συγκεντρωμένου θεαματικού» και του «διάχυτου θεαματικού» είχε πια περατωθεί με τη συγχώνευσή τους στο «ενσωματωμένο θεαματικό».

Η εν λόγω συγχώνευση μπορεί εν τάχει να συνοψιστεί με τη διόρθωση της 105ης θέσης, η οποία μιλούσε για τα όσα είχαν διαδραματιστεί πριν από το 1967 και εξακολουθούσε να διακρίνει τις δύο αυτές προγενέστερες μορφές του θεαματικού σύμφωνα με ορισμένες αντιτιθέμενες πρακτικές. Εφόσον το Μεγάλο Σχίσμα της ταξικής εξουσίας ολοκληρώθηκε με τη συμφιλίωση, οφείλουμε να πούμε ότι σήμερα η ενοποιημένη πρακτική του ενσωματωμένου θεαματικού έχει «μετασχηματίσει οικονομικά τον κόσμο» και ταυτοχρόνως έχει «μετασχη-

ματίσει αστυνομικά την *αντίληψη*». (Η αστυνομία, εν προκειμένω, είναι εντελώς νέου τύπου.)

Ακριβώς και μόνον επειδή η συγχώνευση αυτή έχει ήδη επιτελεστεί στην οικονομική και πολιτική πραγματικότητα ολόκληρου του κόσμου, μπόρεσε τελικά ο κόσμος να διακηρύξει ότι είναι επισήμως ενοποιημένος. Επειδή επίσης η κατάσταση στην οποία βρέθηκε παγκοσμίως η διαχωρισμένη εξουσία είναι τόσο σοβαρή, είχε την ανάγκη αυτός ο κόσμος να ενοποιηθεί το ταχύτερο δυνατόν· να συμμετέχει πλέον ως ένα και μόνον κομμάτι στην ίδια συναινετική οργάνωση της παγκόσμιας αγοράς που είναι *χαλκευμένη* και εγγυημένη από το θέαμα. Και δεν θα ενοποιηθεί, τελικά.

Η ολοκληρωτική γραφειοκρατία, «υποκατάστατη άρχουσα τάξη για την εμπορευματική οικονομία», δεν πίστεψε ποτέ πολύ στη μοίρα της. Ήξερε ότι δεν ήταν παρά μια «υπανάπτυκτη μορφή της άρχουσας τάξης», και ήθελε κάτι καλύτερο. Η 58η θέση είχε από καιρό διατυπώσει το εξής αξίωμα: «Η ρίζα του θεάματος βρίσκεται στην επικράτεια της οικονομίας που έφτασε στο στάδιο της αφθονίας, και από εκεί προέρχονται οι καρποί που τείνουν τελικά να δεσπόσουν στη θεαματική αγορά».

Αυτή η βούληση να εκσυγχρονιστεί και να ενοποιηθεί το θέαμα, η οποία συνδέεται με όλες τις άλλες πλευρές απλοποίησης της κοινωνίας, οδήγησε, το 1989, τη ρωσική γραφειοκρατία να στραφεί αιφνιδίως, σαν ένας άνθρωπος και μόνον, στην παρούσα *ιδεολογία* της δημοκρατίας: ήτοι, στη δικτατορική

ελευθερία της Αγοράς, που μετριάζεται από την αναγνώριση των Δικαιωμάτων του ανθρώπου-θεατή. Κανένας στη Δύση δεν συζήτησε σοβαρά, και ούτε ένα εικοσιτετράωρο, για τη σημασία και τις συνέπειες ενός τέτοιου αναπάντεχου *μιντιακού* γεγονότος. Η πρόοδος της θεαματικής τεχνικής αποδεικνύεται εδώ. Το γεγονός δεν καταγράφηκε παρά σαν εμφάνιση μιας κάποιας γεωλογικής δόνησης. Σημειώθηκε η ημερομηνία του φαινομένου και εκτιμήθηκε ότι έγινε κατανοητό με την επανάληψη και μόνον ενός απλού σήματος –Πτώση του Τείχους του Βερολίνου– που έμεινε εξίσου αδιαμφισβήτητο όπως και όλα τα υπόλοιπα *δημοκρατικά* *σήματα*.

Το 1991, οι πρώτες επιπτώσεις αυτού του εκσυγχρονισμού εμφανίστηκαν με την ολοσχερή διάλυση της Ρωσίας. Τα ολέθρια αποτελέσματα της γενικής εξέλιξης της οικονομίας εκφράστηκαν εκεί ακόμα πιο ευθέως απ' ό,τι στη Δύση. Η αναταραχή δεν είναι παρά η συνέπεια. Παντού τίθεται το ίδιο επίφοβο ερώτημα που στοιχειώνει τον κόσμο εδώ και δύο αιώνες: πώς να κάνουμε τους φτωχούς να δουλέψουν, τη στιγμή που η ψευδαίσθηση απογοήτευσε και ο πειθαναγκασμός ηττήθηκε;

Η 111η θέση, η οποία αναγνώριζε τα πρώτα συμπτώματα μιας ρωσικής παρακμής που την τελική τους έκρηξη βλέπουμε τώρα, και διέβλεπε τον επικείμενο αφανισμό μιας παγκόσμιας κοινωνίας, η οποία, όπως θα λέγαμε σήμερα, *θα σβηστεί από τη μνήμη του υπολογιστή*, προέβαινε σε εκείνη τη στρατηγική απόφαση που εύκολα αισθανόμαστε τώρα την εγκυρότητά της: «Η παγκόσμια αποδόμηση της συμμαχίας της γραφειο-

κρατικής φενάκης είναι, σε τελευταία ανάλυση, ο πλέον δυσμενής παράγοντας για την τρέχουσα ανάπτυξη της καπιταλιστικής κοινωνίας».

Οφείλει κανείς να διαβάσει αυτό το βιβλίο έχοντας κατά νου το ότι γράφτηκε συνειδητά με την πρόθεση να βλάψει την κοινωνία του θεάματος. Δεν είπε ποτέ τίποτα το εξωφρενικό.

30 Ιουνίου 1992

GUY DEBORD

I.

Ο ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΣ
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

«Το δίχως άλλο, η εποχή μας [...] προτιμά την εικόνα από το πράγμα, το αντίγραφο από το πρωτότυπο, την αναπαράσταση από την πραγματικότητα, το φαίνεσθαι από το είναι [...] Αυτό που γι' αυτήν είναι *ιερό*, δεν συνιστά παρά *ψευδαίσθηση*, ενώ αυτό που είναι βέβηλο συνιστά *αλήθεια*. Πιο καλά, το ιερό ανυψώνεται στα μάτια της όσο μικραίνει η αλήθεια και μεγαλώνει η ψευδαίσθηση, κι έτσι το *απόγειο της ψευδαίσθησης* είναι γι' αυτήν το *απόγειο του ιερού*».

Φόιερμπαχ, Πρόλογος στη δεύτερη έκδοση
της *Ουσίας του χριστιανισμού*

1

Όλη η ζωή των κοινωνιών στις οποίες κυριαρχούν οι σύγχρονες συνθήκες παραγωγής εμφανίζεται ως ένας τεράστιος σωρός *θεαμάτων*. Όλα όσα έχουν άμεσα βιωθεί απομακρύνονται σε μιαν αναπαράσταση.

2

Οι εικόνες που έχουν αποσπαστεί από κάθε όψη της ζωής συγχέονται τώρα σε μια κοινή πορεία, όπου η ενότητα της ζωής είναι πλέον αδύνατον να αποκατασταθεί. Η πραγματικότητα, θεωρημένη *μερικώς*, αναπτύσσεται στη γενική ενότητά της σαν ψευδής κόσμος κατά μέρος, αντικείμενο θέασης και μόνο. Η εξειδίκευση των εικόνων του κόσμου βρίσκεται εκ νέου, επιτελεσμένη, στον κόσμο της αυτονομημένης εικόνας, όπου το ψευδόμενο ψεύδεται στον ίδιο του τον εαυτό. Το θέαμα γενικώς, ως συγκεκριμένη αντιστροφή της ζωής, είναι η αυτόνομη κίνηση του μη ζωντανού.

3

Το θέαμα παρουσιάζεται *ταυτοχρόνως* ως η κοινωνία καθ' εαυτήν, ως ένα μέρος της κοινωνίας και ως *όργανο ενοποίησης*.

Ως μέρος της κοινωνίας, είναι ρητά ο τομέας που συγκεντρώνει κάθε βλέμμα και κάθε συνείδηση. Λόγω του γεγονότος ότι πρόκειται για τομέα *διαχωρισμένο*, είναι ο τόπος του εξαπατημένου βλέμματος και της ψευδούς συνείδησης· και η ενοποίηση που επιτελεί δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια επίσημη γλώσσα του γενικευμένου διαχωρισμού.

4

Το θέαμα δεν είναι ένα σύνολο εικόνων, αλλά μια κοινωνική σχέση μεταξύ προσώπων, η οποία διαμεσολαβείται από εικόνες.

5

Το θέαμα δεν μπορεί να εννοηθεί ως κατάχρηση ενός κόσμου της όρασης, ως το προϊόν των τεχνικών μαζικής διάχυσης εικόνων. Είναι μάλλον μια *Weltanschauung* [κοσμοθεώρηση] που έγινε πραγματική, που εκφράστηκε υλικά. Είναι μια θεώρηση του κόσμου που έγινε αντικειμενική.

6

Το θέαμα, εννοημένο στην ολότητά του, είναι ταυτοχρόνως το αποτέλεσμα και ο σκοπός του υπάρχοντος τρόπου παραγωγής. Δεν είναι ένα συμπλήρωμα του πραγματικού κόσμου, ο πρόσθετος διάκοσμός του. Είναι η καρδιά του εξωπραγματικού της πραγματικής κοινωνίας. Με όλες του τις ιδιαίτερες μορφές, ως πληροφόρηση ή προπαγάνδα, ως διαφήμιση ή ως άμεση

κατανάλωση διασκεδάσεων, το θέαμα συνιστά το παρόν *πρό-τυπο* της κυρίαρχης κοινωνικά ζωής. Είναι η πανταχού παρούσα επικύρωση της επιλογής που *ήδη έγινε* στην παραγωγή, και η συνεπακόλουθη κατανάλωσή της. Μορφή και περιεχόμενο του θεάματος είναι, από κοινού και απολύτως, η ολική δικαιολόγηση των συνθηκών και των σκοπών του υπάρχοντος συστήματος. Το θέαμα είναι, επίσης, η *διηγετική παρουσία* αυτής της δικαιολόγησης, και ταυτοχρόνως η κατοχή του κυριότερου μέρους του βιωμένου χρόνου έξω από τη σύγχρονη παραγωγή.

7

Ο διαχωρισμός είναι και αυτός μέρος της ενότητας του κόσμου, της συνολικής κοινωνικής πράξης [praxis] που είναι διασπασμένη σε πραγματικότητα και σε εικόνα. Η κοινωνική πρακτική, ενώπιον της οποίας τίθεται το αυτόνομο θέαμα, είναι επίσης η πραγματική ολότητα που εμπεριέχει το θέαμα. Μολοντούτο, η διάσπαση αυτής της ολότητας την ακρωτηριάζει σε σημείο που κάνει το θέαμα να εμφανίζεται ως ο σκοπός της. Η γλώσσα του θεάματος απαρτίζεται από *σημεία* της δεσπόζουσας παραγωγής, τα οποία ταυτοχρόνως είναι και ο ύστατος σκοπός της εν λόγω παραγωγής.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΘΕΑΜΑΤΟΣ GUY DEBORD

Στην *Κοινωνία του θεάματος* –που κυκλοφόρησε το 1967–, ο Guy Debord εκθέτει συνεκτικά τους τρόπους λειτουργίας της σύγχρονης κοινωνίας όπως διαμορφώνεται από τα τέλη της δεκαετίας του 1920 και γιγαντώνεται, παροξυσμικά και παρανοϊκά, έως τις μέρες μας. Μισό αιώνα μετά την πρώτη του έκδοση, αυτό το μοναδικό βιβλίο παραμένει δυναμικά επίκαιρο. Γράφει ο Debord: «Το θέαμα δεν μπορεί να εννοηθεί ως κατάχρηση ενός κόσμου της όρασης, ως το προϊόν των τεχνικών μαζικής διάχυσης εικόνων. Είναι μάλλον μια *Weltanschauung* [κοσμοθεώρηση] που έγινε πραγματική, που εκφράστηκε υλικά. Είναι μια θεώρηση του κόσμου που έγινε αντικειμενική».

Όσον αφορά τον ίδιο τον συγγραφέα, ακολούθησε στη ζωή και έως τον εκούσιο θάνατό του έναν και μοναδικό κανόνα. Τον συνοψίζει στον πρόλογο της τρίτης γαλλικής έκδοσης του ανά χείρας έργου: «Οφείλει κανείς να διαβάσει αυτό το βιβλίο έχοντας κατά νου ότι γράφτηκε συνειδητά με την πρόθεση να βλάψει την κοινωνία του θεάματος. Δεν είπε ποτέ τίποτα το εξωφρενικό».

ISBN: 978-618-03-0688-0

9 786180 306880

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ.: 80688